

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 18 april 1932 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i 6 § lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd m. m., ävensom Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln gjorda framställning om anslag för tillfällig förstärkning av arbetskrafterna i nedre justitierevisionen.

I den till riksdagen den 4 januari 1932 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1932/33 har Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln, innefattande anslagen till justitiedepartementet, föreslagit riksdagen (punkt 5 av det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden):

dels att för tillfällig förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter med fyra förordnade revisionssekreterare, en tillförordnad protokollssekreterare, en amanuens, två tillförordnade kontorsbiträden och en extra expeditionsvakt för budgetåret 1932/33 anvisa ett extra anslag å 56,908 kronor;

dels att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för ytterligare förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter i anledning av förordnande, att ledamöter av lagrådet skola under viss tid inträda i tjänstgöring i högsta domstolen, för budgetåret 1932/33 beräkna ett extra förslagsanslag å 20,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 16 mars 1932 dagtecknad proposition, nr 192, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen

dels att antaga följande förslag till

1) L a g

angående ändring i 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.

Häri genom förordnas, att till 6 § lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd, vilken paragraf ändrats genom lagen den 11 juni 1920 (nr 267), skall fogas ett nytt stycke av nedan angivna lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1932. 6 saml. 2 avd. 1 häft. (Nr 1.)

6 §.

Ledamot, som — — — förekommande ärenden.

Sedan justitieråd — — — tagit befattning.

Ledamot i — — — lagrådet bestämmer.

Har Konungen givit lagrådet till känna, att under viss tid ärende ej är att förvänta till behandling, skola ledamöterna, där de ej åtnjuta ledighet, tjänstgöra, justitieråden i högsta domstolen och regeringsrådet i regeringsrätten; dock skall lagrådet utan hinder härav handlägga brådskande ärende, som föreligger eller överlämnas till dess behandling.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

2) L a g

om ändring i 2 § lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

Häri genom förordnas, att i 2 § lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar skall mellan första och andra styckena införas ett nytt stycke av nedan angivna lydelse:

2 §.

Åtta veckor — — — två avdelningar.

Under tid, då enligt vad särskilt är stadgat de justitieråd, som äro ledamöter av lagrådet, skola tjänstgöra i högsta domstolen, skall högsta domstolen arbeta på ytterligare en avdelning i den mån så lämpligen kan ske.

Därjämte skall — — — 3 § påkallas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1932.

dels ock att till ytterligare förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter i anledning av att ledamöter av lagrådet under viss tid kunna komma att tjänstgöra i högsta domstolen, för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag å 20,000 kronor.

Propositionen nr 192 har hänvisats, i vad rör lagförslagen till lagutskott — som hänskjutit ärendet till behandling av första lagutskottet — samt i övrigt till statsutskottet. Jämlikt överenskommelse mellan statsutskottet och första lagutskottet har såväl punkten nr 5 under andra huvudtiteln i statsverkspropositionen som propositionen nr 192 behandlats av sammansatt stats- och första lagutskott.

I fråga om de skäl, som ligga till grund för förevarande förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till omförmälda protokoll.

Enligt § 17 regeringsformen skall *högsta domstolen* bestå av minst tolv justitieråd och må deras antal ej ökas utöver tolv, såvida ej Konungen och riksdagen i särskild lag beslutar, att *högsta domstolen* skall arbeta på avdelningar. I samma paragraf stadgas rörande *regeringsrätten*, att denna skall bestå av minst sju regeringsråd; närmare bestämmelser rörande regeringsrättens kompetensområde, sammansättning och tjänstgöring skola meddelas i särskild lag.

Gällande bestämmelser om tjänstgöring i H. D., regeringsrätten och lagrådet.

Angående domförhet stadgas i § 22 regeringsformen. Uti *högsta domstolen* kunna ringare mål prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där alla fyra äro om slutet ense; över viktigare saker skola minst sju döma. I *regeringsrätten* kunna mål prövas och avgöras av fem ledamöter, så ock av fyra, där tre av dem äro om slutet ense.

Jämlikt § 21 regeringsformen skola tre ledamöter av *högsta domstolen* och en av regeringsrättens ledamöter tillsammans utgöra konungens *lagråd*, som det tillkommer att avgiva utlåtande över de lagförslag, vilka för sådant ändamål bliva av Konungen överlämnade, och meddelas närmare bestämmelser om tjänstgöringen i lagrådet i särskild lag.

I lagen den 14 maj 1915 ang. Kungl. Maj:ts *högsta domstols* tjänstgöring på avdelningar stadgas bland annat, att *högsta domstolen* skall utgöras av tjugufyra justitieråd, av vilka tre tjänstgöra i lagrådet, att *domstolen* skall arbeta åtta veckor varje år på en avdelning, tjugunio veckor på tre avdelningar och under den övriga tiden av året utom övliga jul- och påskferier på två avdelningar, ävensom att med iakttagande av vad sålunda och i övrigt i lagen föreskrivits de i *domstolen* tjänstgörande justitieråden äga sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten.

Jämlikt lag den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall *regeringsrätten* utgöras av sju regeringsråd, av vilka en tjänstgör i lagrådet, och äga de i regeringsrätten tjänstgörande ledamöterna sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten med iakttagande att regeringsrättens arbete skall fortgå minst fyrtio veckor om året. I lag den 14 juni 1928 angående tillfällig ökning av regeringsrådets antal har emellertid förordnats, att i stället för vad som sålunda stadgats i 1909 års lag skall från och med den 1 januari 1929 och intill dess regeringsrådets antal efter vad i 1928 års lag sägs nedbragts till sju, gälla bland annat följande: *Regeringsrätten* skall intill utgången av år 1931 utgöras av elva regeringsråd. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. En av ledamöterna skall tjänstgöra i lagrådet. *Regeringsrättens* arbete skall fortgå minst fyrtio veckor om året. I den mån så med hänsyn till regeringsrådets antal lämpligen kan ske, skall *regeringsrätten* arbeta å avdelningar. Med iakttagande av vad sålunda är föreskrivet äga de i *regeringsrätten* tjänstgörande regeringsråden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten.

I lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts *lagråd* stadgas bland annat, att tjänstgöringsperioden i lagrådet är två år, räknade från och med den 1 september.

Lagförslagen avse att möjliggöra att lagrådets ledamöter, därest under någon tid inga lagförslag skulle föreligga för granskning, må kunna återgå för tjänst-

Lagförslagens innebörd.

göring i högsta domstolen, resp. regeringsrätten, samt att ytterligare en avdelning i högsta domstolen skall kunna bildas under sådan tid.

Förslagen ha bland annat föranletts av högsta domstolens arbetsbalans. Vid anmälan i statsverkspropositionen (andra huvudtiteln sid. 4 o. f.) av anslaget till högsta domstolen lämnade departementschefen en redogörelse härför, varav bland annat framgår, att balansen sedan år 1923 befunnit sig i en nära nog oavbruten tillväxt (598 mål vid 1923 års ingång, 1,018 mål vid 1931 års ingång). Ökningen av balansen förmodas ha berott dels på en stegring av antalet inkomna mål dels på målens alltmer ökade omfattning. Efter att ha berört vissa frågor om ändring i bestämmelserna rörande fullföljd av talan till högsta domstolen anförde departementschefen, att dessa frågor vid övervägande inom departementet befunnits vara av den omfattning och svårösta beskaffenhet, att de borde göras till föremål för utredning av särskilda sakkunniga. Vid behandlingen inom departementet av hithörande spörsmål hade emellertid uppstått fråga, huruvida icke lagrådets arbetskrafter skulle i viss utsträckning kunna tagas i anspråk för avarbetande av den nuvarande balansen hos högsta domstolen. Tanken härpå hade uppkommit jämväl i följd därav, att vissa större lagstiftningsfrågor, som för närvarande vore under beredning, icke kunde väntas föreligga till behandling av lagrådet under den närmaste framtiden. Med hänsyn såväl härtill som till den för nya lagstiftningsuppgifter begränsade medelstillgången föreläge anledning antaga, att den laggranskande verksamheten under de närmaste åren bleve av mindre omfattning än hittills. En preliminär utredning inom departementet gäve vid handen, att möjlighet torde förefinnas att låta ledamöterna i lagrådet under någon tid inträda i tjänstgöring, justitieråden i högsta domstolen och regeringsrådet i regeringsrätten. Genom denna utökning av antalet ledamöter i högsta domstolen skulle domstolen kunna under nämnda tid arbeta på ytterligare en avdelning. Det vore departementschefens avsikt att föreslå framläggande för årets riksdag av förslag till härför erforderliga lagändringar.

Ingen av högsta domstolens ledamöter, vilka samtliga avgivit yttrande i ärendet, har funnit avgörande hinder möta mot en ändring i gällande bestämmelser om högsta domstolens och lagrådets tjänstgöring av innebörd, att de justitieråd, som tillhöra lagrådet, under någon tid av året inträda i tjänstgöring i högsta domstolen samt att domstolen under denna tid, i den mån så lämpligen kan ske, arbetar på ytterligare en avdelning. Samtliga ledamöter ha ansett, att en dylik anordning väl icke är möjlig under de åtta veckor på högsommaren (från midsommartiden och framåt), då enligt nu gällande bestämmelser högsta domstolen arbetar på endast en avdelning, men att densamma utan alltför stora olägenheter låter sig genomföra under den tid av fem veckor före och fem veckor efter nämnda tid, då två avdelningar äro i verksamhet. I fråga om den övriga delen av arbetsåret — då högsta domstolen arbetar på tre avdelningar — ha olika meningar gjort sig gällande. Flertalet justitieråd har emellertid funnit även sistnämnda tid med större eller mindre fördel kunna ifrågakomma för lagrådsledamöternas tjänstgöring i högsta domstolen. — Inom högsta domstolen har framhållits, hurusom det med hänsyn till de enskilda

domstolsledamöternas arbetsbörda i allmänhet icke torde kunna påräknas, att en extra avdelning utöver dem, som upptagas i gällande indelning, skall kunna anordnas under hela den tid, då högsta domstolen förstärkes med de *tre* lagrådsledamöterna, samt att det i följd av sjukdomsfall eller andra särskilda omständigheter kan bli oundvikligt att för någon kortare tid helt inställa arbetet å den extra avdelningen.

Vid remiss till lagrådet av lagförslag med i huvudsak samma innehåll som de genom propositionen framlagda anförde departementschefen, att med hänsyn till de av vissa justitieråd framhållna svårigheterna för anordningens genomförande under den tid, då inom högsta domstolen tre avdelningar vore i verksamhet, funne även departementschefen det lämpligast, att den extra avdelningens tjänstgöring förlades till sådan tid, då högsta domstolen arbetade på två avdelningar, om än berörda svårigheter icke syntes böra utesluta, att annan tid kunde komma i betraktande, därest omständigheterna skulle göra det nödigt. Uppenbarligen komme Kungl. Maj:t att så planlägga lagstiftningsarbetet, att lagrådsledamöternas inträde i högsta domstolen kunde äga rum på lämpligast möjliga tid.

I sitt utlåtande över lagförslagen anför lagrådet vissa betänkligheter häremot, varvid bland annat framhålles, att den arbetstid, som genom minskningen av antalet remitterade förslag kunde för lagrådet frigöras, enligt lagrådets mening i första hand borde komma dess laggranskande verksamhet till godo samt att den anhopning av ärenden under årets första månader, som hittills varit åtminstone i viss mån oundgänglig, icke syntes försvarlig, såvitt den kunde undvikas genom en för lagrådets granskningsarbete lämpligare fördelning av ärendena under en längre tidsperiod. Härefter anför lagrådet:

Det kunde med hänsyn till bland annat nu antydda farhågor ifrågasättas, om ej föreliggande förslag borde av lagrådet avstyrkas. Men under förutsättning, att en sådan minskning i avseende å lagrådets arbetsuppgifter inträder, att — med beaktande av att fullt tillräcklig arbetstid gives lagrådet för dess granskande verksamhet — tid skulle bli övrig för andra uppgifter, torde dock vissa skäl tala för att lagrådets ledamöter beredes möjlighet att återinträda i tjänstgöring inom högsta domstolen och regeringsrätten. Det skulle naturligen vara synnerligen olyckligt, om en strävan att lämna lagrådet full sysselsättning skulle medföra, att lagförslag komme att framläggas, som eljest måhända skulle hava befunnits mindre angelägna, eller att framläggande av lagförslag komme att ske på ett stadium, då påbörjandet av granskningen i och för sig icke varit önskvärt. Vidare är att allvarligt beakta den arbetsbalans, som för närvarande föreligger för högsta domstolen och vars avarbetande försvaras genom den fortgående utvecklingen på skilda områden. Ehuru det icke må förväntas, att den arbetstid, som skulle frigöras i lagrådet och som enligt vad departementschefen uttalat beräknats kunna omfatta tio veckor om året, kan med de mer eller mindre tillfälliga anordningar, under vilka arbetstiden måste tillgodogöras för lagskipningen, giva ett resultat, som statistiskt sett fullt motsvarar densamma, bör dock denna möjlighet till arbetsbalansens nedbringande inom högsta domstolen anses värdefull och tillvaratagas.

En ledamot av lagrådet har ansett förevarande lagändring för närvarande bör antagas att gälla endast under en begränsad tid, förslagsvis fyra år. En

annan ledamot har hemställt om omarbetning av lagförslagen i sådan riktning, att lagrådsledamöters tjänstgöring i högsta domstolen kunde ifrågakomma allenast å tid, då två avdelningar av denna äro i verksamhet.

Vid anmälan av lagrådets utlåtande anförde departementschefen bland annat: Vål hade hittills, såsom lagrådet framhållit, laggranskningen i allmänhet lämnat lagrådet full sysselsättning. Enligt vad erfarenheten givit vid handen hade det dock understundom varit förenat med svårigheter att bereda lagrådet jämn arbetstillgång. Det vore då — med hänsyn till sannolikheten av en begränsning av lagstiftningsarbetet — naturligt, att anstalter i god tid vidtoges i syfte att de arbetskrafter, som kunde frigöras från laggranskningen, komme högsta domstolen och regeringsrätten till godo. Uppenbarligen borde ett inställande av lagrådets verksamhet ske efter samråd med såväl lagrådet som högsta domstolen och regeringsrätten samt under beaktande av att en sådan åtgärd medförde största möjliga gagn för lagskipningen utan att samtidigt lända till förfång för laggranskningen.

Med iakttagande av vissa av lagrådet framställda detaljanmärkningar föreslås anordningen genomförd genom tillägg till 1909 och 1915 års lagar av det innehåll som framgår av de här ovan intagna lagförslagen.

Anslagsfrågorna.

(1) Extra anslag för tillfällig förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter ha anvisats alltsedan år 1916. Förstärkningen har från början av budgetåret 1923/1924 bestått av de olika befattningshavare, som avses i årets hemställan. För ändamålet anvisade medel ha från och med budgetåret 1926/1927 årligen uppgått till 56,908 kronor.

(2) Inrättande under någon tid av året av en ny avdelning inom högsta domstolen på sätt framgår av förestående redogörelse skulle såtillvida medföra kostnadsökning, att inom nedre justitierevisionen erfordrades ytterligare arbetskrafter för föredragning samt expeditionsgöromål. I statsverkspropositionen beräknades kostnaden, därest den extra avdelningen vore i verksamhet under tio veckor, till sammanlagt 20,000 kronor. Sedermera har nedre justitierevisionen avlämnat närmare förslag jämte kostnadsberäkningar. Ett alternativ förutsätter tio på varandra följande föredragningsveckor, vardera som vanligt med fem sessionsdagar, medan ett andra alternativ förutsätter att den extra avdelningen skulle tjänstgöra under två olika perioder, vardera omfattande fem veckor i följd. Enligt båda alternativen skulle erfordras revisionssekreterareförordnanden under tillhoppa omkring 25 månader, dragande en kostnad av omkring 22,000 kronor. Därtill skulle komma kostnader för förordnanden av protokollssekreterare och skrivbiträden, enligt det förra alternativet sammanlagt omkring 4,900 kronor och enligt det andra tillhoppa omkring 5,600 kronor. Departementschefen anför i propositionen nr 192, att fastställandet på förhand av ifrågavarande kostnader erbjöde vissa svårigheter, enär kostnaderna i avsevärd grad vore beroende av det sätt, varpå den nya avdelningens arbete kunde bliva ordnat, och enär detta i sin tur vid varje särskilt tillfälle måste rättas efter den lagrådet åvilande arbetsbördan. Då det knappast vore att påräkna, att den extra avdelningen skulle kunna tjänstgöra under längre tid än högst

nio veckor, samt en eller annan jämkning i de av nedre justitierevisionen framlagda kostnadsberäkningarna syntes kunna ske, ansåge departementschefen anledning icke föreligga att till upptagande i riksstaten föreslå en högre anslagssumma än förut beräknade 20,000 kronor.

Här må slutligen erinras om en i propositionen nr 192 lämnad redogörelse för den av riksdagen tidigare väckta frågan om regeringsrättens organisation och arbetsätt. *Anmälan i prop. nr 192 ang. av riksdagen begärd utredning om regeringsrättens organisation m. m.*

Den ovan nämnda lagen den 14 juni 1928 angående tillfällig ökning av regeringsrådets antal tillkom i syfte att möjliggöra ett skyndsammare avarbetande av den sedan åtskilliga år förekommande och efter hand alltmera växande arbetsbalansen i regeringsrätten.

I samband med antagandet av denna lag hemställde riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 maj 1928 (nr 320), att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en allsidig utredning rörande regeringsrättens organisation och arbetsätt, samt att denna utredning måtte föreligga i så god tid, att de förslag i ämnet, vartill utredningen kunde giva anledning, kunde föreläggas senast 1931 års riksdag. Riksdagen anförde härvid, bland annat, att en ändring av reglerna för regeringsrättens domförhet därhän, att regeringsrätten i allmänhet bleve domför med ett mindre antal ledamöter än vad för närvarande vore fallet, borde kunna genomföras utan risk för rättssäkerheten på detta område, samt att det kunde ifrågasättas, huruvida icke, därest regeringsrätten organiserades i närmare anslutning till Kungl. Maj:ts kansli, en avsevärd förenkling skulle vara möjlig beträffande såväl föredragning inom regeringsrätten som själva regeringsrättens arbetsätt.

Vid anmälan i årets statsverksproposition av anslaget till regeringsrätten (andra huvudtiteln sid. 7 o. f.) anförde departementschefen, att sedan den av riksdagen begärda utredningen numera slutförts, vore det departementschefens avsikt att under den närmaste tiden underställa Kungl. Maj:t förslag i ämnet, avsett att föreläggas riksdagen. Den tillämnade organisationen, vars genomförande vore beroende av ändring i regeringsformen, syntes icke kunna träda i tillämpning förrän den 1 juli 1933.

I propositionen nr 192 har departementschefen lämnat en närmare redogörelse för den i ärendet gjorda utredningen samt utvecklat de skäl, som föranlett att förslag till ändrade bestämmelser i fråga om regeringsrättens organisation eller arbetsätt nu icke blivit framlagda. I dessa avseenden anhåller utskottet att få hänvisa till propositionen (sid. 19 o. f.).

Utskottet har vid behandling av förevarande förslag icke funnit anledning till erinran häremot och får alltså hemställa, *Utskottet.*

A) att riksdagen må antaga de framlagda lagförslagen,

B) att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för tillfällig förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter med fyra förordnade revisionssekrete-

rare, en tillförordnad protokollssekreterare, en amanuens, två tillförordnade kontorsbiträden och en extra expeditionsvakt för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra anslag å 56,908 kronor,

C) att riksdagen må till ytterligare förstärkning av nedre justitierevisionens arbetskrafter i anledning av att ledamöter av lagrådet under viss tid kunna komma att tjänstgöra i högsta domstolen, för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag å 20,000 kronor.

Stockholm den 18 april 1932.

På sammansatta stats- och första lagutskottets vägnar:

G. A. BJÖRKMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från statsutskottet:

första kammaren: herrar *Kvarnzelius*, *Hammar skjöld*, *Nordborg* och *Sandén*;

andra kammaren: herrar *Törnkvist* i Karlskrona, *Andersson* i Höör, *Järte* och *Svensson* i Grönvik;

från första lagutskottet:

första kammaren: herrar *Schlyter*, *Anderson* i Hägelåkra och *Jonsson* i Lycksele;

andra kammaren: herrar *Björkman*, *Lindkvist* i Halmstad, *Hedlund* i Östersund och *Johansson* i Brånalt.
